

στίχος, αυτός, από τὴ χρήση, ἔχει ἀποκτήσει καὶ κάποιον ξεχωριστό χαρακτήρα, δὲν ἔχουμε νὰ προστέσουμε παρὰ πῶς, μερικοὶ σιχουργοὶ μας, ὅπως ὁ Χριστόπουλος, ὁ Σολωμὸς κι ἄλλοι πολλοί, ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὴν τονικὴ ποικιλία τοῦ στίχου, καὶ δαναϊζόμενοι τὸ παράδειγμα ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴ σιχουργία, τὸν ἐμεταχειριστήκανε μὲ τονισμοὺς ἀποκλειστικούς, τονίζοντας πάντα τὴν τελευταία του συλλαβὴ καὶ κατὰ κανόνα σχεδὸν τὴν τρίτη του. Σὲ τέτοιους στίχους εἶναι γραμμένος ὁ «Ὑμνος εἰς τὴν Ἐλευθερίαν» καὶ πλῆθος ἄλλα ποιήματα.

Ὁμοίως, τὸν λαμβανὸν ὄχτασύλλαβο τὸν ἐξετάζει σὰν ὀξύτονο μὲ ρυθμικοὺς τόνους στὴ δευτέρα καὶ τέταρτη, ὅπως στοὺς στίχους:

Τοὺς ἰσκιους δένει πλοκαμοῦς

υ — υ — υ υ υ —
Σὰν τοὺς μεγάλους τοὺς καιμοῦς
υ υ υ — υ υ υ —

καὶ σὰν προπαροξύτονο μὲ ρυθμικοὺς τόνους εἶτε στὴ δευτέρα, εἶτε στὴν τέταρτη, ὅπως στοὺς στίχους:

Θὰ λάγγευσ ἡ καρδοῦλα τῆς

υ — υ υ υ — υ υ

Ὅλο τὸν κόσμο ἂ γύρισα

υ υ υ — υ υ υ

ἐνῶ εἶναι ὁμοιόρρυθμοι, ἰσοσύλλαβοι καὶ ἰσοδύναμοι καὶ βοίσκονται μαζὶ στὰ ἴδια ποιήματα, ὅπως στὸ ἀκόλουθο:

Μέσα σὲ κήπο πρῶσινο

εἶδα ἕναν πύργο κόκκινο

Καὶ δυὸ ποτάμια μὲ νερό.

Καὶ τώρα ἔχουμε νὰ παρατηρήσουμε πῶς ὁ στίχος αὐτὸς ἔταν τονίζεται στὴ τρίτουσα, μπορεῖ νὰ τονίζεται βέβαια στὴ δευτέρα καὶ στὴν τέταρτη συλλαβὴ του, νῆξη δηλαδὴ ρυθμικοὺς τόνους στὴ δευτέρα καὶ τέταρτη, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Βουτιερίδης, ὁμοίως μπορεῖ θαναμάσια νὰ σταθῆ καὶ μὲ τὸν τόνο μόνο τῆς δευτέρας ἢ μόνο τῆς τέταρτης, ὅπως στοὺς στίχους:

Τ' ἀράθυμο τὸ δυνατὸ

υ — υ υ υ — υ υ υ —

Σὰν τοὺς μεγάλους τοὺς καιμοῦς.

υ υ υ — υ υ υ —

πρῶμα ποὺ δείχτει πῶς στὴν περίπτωση αὐτὴ δὲν ἔχει ὑποχρεωτικὸ παρὰ ἓνα μονάχα ρυθμικὸ τόνο καὶ τοὺς ἄλλους προαιρετικούς.

(Τὸ τέλος τοῦ ἐρχόμενου)

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΛΑΣ

ΓΥΡΩ ΣΤΟΝ ΨΥΧΑΡΗ

Ὁ δάσκαλός μας ὁ μακαρίτης—δὲν τὸν καλοῦμε ἀέμνηστο, ἀφοῦ αὐτὸ καθιερώθηκε κοσμητικὸ ἐπίθετο κάθε κατεργάρη—εἶχε κοντὰ στὴ γνώση τῆς ἀναποδιῆς του, ὅπως λίγο πολὺ ὄλοι μας, καὶ περισσότερο ἴσως ὅσοι ἔτρεξαν νὰ τοῦ τῆς κατηγορήσουν. Ἐνας τους ὁ Μενάρδος, διπλοτιτλοφορεμένος, ὡς Αἰγηνίτιος Ἀκαδημαϊκὸς καὶ δράστης τοῦ «Στεφάνου», μιᾶς πραιοδέσμης ἀπὸ μεταφράσματα, ὅπου καθαντὸ μῆτε ἓνας τους στίχος δὲν εἶναι ὑποφερτὰ φαγώσιμος. Αὐτὸς λησμόνησε τὸ τί τοῦ χρωστάει τὸ Ἔθνος τοῦ Ψυχάρη, παρὰ μοναχὰ βρῆκε ἀφορμὴ μυκτηρίζοντάς τον νὰ λιβανίσει τὸν προστάτη του τὸ Χαντζήδακιν. Γιατὶ εἶναι πετριὰ του σχεδὸν τίποτα νὰ μὴ μπορεῖ νὰ γράφει ἢ πρὶ χωρὶς ἔμμεσα ἢ ἄμεσα νὰ ὑμνήσει τὸν ἥρωά του, πάθος γνωστὸ, σατυρισμὸ ἀπὸ τὸ Dickens, ποὺ ἓνα του πρόσσωπο ποτὲς δὲν ἀνοίγει στόμα χωρὶς νὰ τριπώσει μέσα καὶ τοῦ βασιλιᾶ Καρόλου τὸ κεφάλι.

Ἄλλο παράδειγμα ζωντανὸ τέτιας πετριᾶς εἶναι καὶ ἓνας ἐξοχότατος τῆς Λόντρας, ποὺ κάθε τόσο μέσα στὰ ἄρθρα του παρουσιάζει τὸν πατέρα του μὲ τρόπο σὰ νὰ εἶτανε μιὰ ἀπὸ τῆς μεγαλιότερες—τωρινές, στεφνές, καὶ περασμένες—μεγαλοφυῆς τοῦ κόσμου. Τώρα τελευταία τὸν εἶπε καὶ ἐκλαμπρότατο, illustrious. Καὶ τόσο σιχνὰ τὸ λέει ποὺ συμπεραίνουμε κατάντησε νὰ τὸ πιστεῦει ὅπως ὁ Ταρταρίνος τῆς Ταρσκόνας.

Ὁ καιμένος ἐκεῖνος χρημάτισε ἀγαθὸς πατριώτης καὶ τίμιος φαίνεται πολίτης, ἀλλὰ δὲν ξέρομε σὲ τί στηρίζονται τῆς σοφίης του οἱ τίτλοι, ἐξὸν ἂν εἶναι ἡ γραμματικὴ του, ποὺ μᾶς βασάνισε ὄλους μὲ τὰ ὀδοντοπόρφερα καὶ οὐρανισκοπόρφερα καὶ ἄλλα τῆς κορακιστικῆ. Πῶς πρέπει νὰ χολοσκᾶει τὸ καλὸ γεροντάκι μέσα στὸν τύρο του ἂν νιώθει πῶς ἔτσι πανηγυρίζεται τὸ ὄνομά του. Φανταζόμεστε πῶς τὸ τοιματοῦκι του (ποὺ ἀκούσαμε πῶς τὸ κάπνιζε μέσα στὴν παράδοση) θὰ τὸ τσάκιζε τριχθὰ τε καὶ τετραχθὰ σὲ μιὰ κιντωμένη ἀπάνου ράχη.

Εἶπαμε πῶς ὁ Ψυχάρης εἶχε τῆς ἀναποδιῆς του. Μιάτου ἄξιφρα εἶταν καὶ ἡ παράλογη καὶ ἀκαρπη πολεμικὴ του πρὸς τὸν Παλαμά. Ὅμως εἶχε καὶ τῆς ἀρετῆς του, μερικὲς μάλιστα σπάνιες καὶ ἀρχετὰ σημαντικῆς. Πρώτη εἶταν ἡ παλικαριά του ὅπου φρονοῦσε πῶς τὸ χρέος ἀπαίτουσε θυσία. Στὸν ἀγῶνα τοῦ Dreyfus ἐνώθη με τὸν περιορισμένο ἔκείνο ἀλλὰ ἡρωικὸ σύνδεσμο, ποὺ ἀψήφισε τὸ λησσασμένο ὄχλο γιὰ νὰ σώσει τὸν καταδικασμένο ἀθῶο σύνδεσμο ποὺ ἀριθμοῦσε τὸ Zola, τὸν Clemenceau, τὸ Vaughan, τὸ Bruneau καὶ λίγους ἄλλους τέτιας ἀξίας ἥρωες. Ὑστερα ἀπὸ τὴ δίκη τοῦ Zola, ὅταν ἡ μικρὴ αἰτὴ παρέα πέρισε μέσα ἀπὸ τοῦ Παρισιοῦ τὴν καρδιά, ἐνῶ ἀκολουθοῦσε οὐλοιάζοντας τὸ πλῆθος, ἓνας τοῦ ὄχλου πλησίως ἀπειλητικὰ τὸν Ψυχάρη καὶ ὁ δάσκαλός μας σήκωσε ἀφοβὰ τὸ ραβδί νὰ τὸν

καταχερίσει. Στην εποχή τῶν Κορητικῶν στὰ 1897 ἐνέργησε ὅτι μποροῦσε ὑπὲρ τῆς Κρήτης. Ἡ πολιτικὴ τότε τῆς Γαλλίας μὲ ὑπουργὸ τὸν Ναποταυχ, ποὺ ἀκολουθοῦσε δουλικά τὴν πολιτικὴ τῆς Ρωσίας, εἶταν κηρυγμένη ἀντικρητικὴ. Φόναξε τότε ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας τὸν Ψυχάρη καὶ τότε νοθεύθησε τὸ παρὰ στήσε πὺς ὡς ὑπάλληλος τοῦ Κράτους χρέος εἶχε νὰ βαδίζει σύμφωνα μὲ τὴν κρατικὴ πολιτικὴ.

Ἀκοῦστε τώρα, κ.κ. Μενάρδοι, Χαντζηδακίοι καὶ λοιποί, τί ἔκανε ὁ Ψυχάρης. Μὲ τὸ πρῶτο τρένο πῆγε στὸ Απριεπς ἢ κάπιο πρὸς τὰ ἐκεῖ μέρος καὶ δημηγόρησε ὑπὲρ τῆς Κρήτης. Ὅταν ὁ Χαντζηδακίς ἢ ὅποιος ἄλλος παραβίληται μὲ τὸν Ψυχάρη, μᾶς φαίνεται σάν

Λύδιον παρ' ἄρμα
τεξὸς οἰχνηύων

ὡπὺς λέει τὸ Πινδαρικό.

Σὲ ὅσα καλά εἰπώθησαν τοῦ Ψυχάρη, ἔπρεπε νὰ προστεθεῖ καὶ ὅτι ἔγραψε ἢ κ. Παπαμόσκου στὸν πρόλογο τοῦ Ἀνθρώπινου Μηχανισμοῦ. Εἶναι ἀπὸ τὰ ἀληθινότερα καὶ καλύτερα. Ἀηλαδί:

«Ἀπὸ ἀρκετὰ μακρινὴ μου διδαχτικὴ πείρα
»πείστηκα πὺς εἶναι ἀκατόρθωτο τὰ παιδιὰ
»νὰ διδαχτοῦνε σωστὰ καὶ λογικὰ ἐξὸν ἂ διδαχ-
»τοῦνε στὴ γλῶσσα τους· ὁ συνηθισμένος τρό-
»πος τοῦ νὰ διδάσκονται σὲ τεχνητὴ καὶ δύσ-
»κολη γλῶσσα ἄλλου δὲν καταντᾷ παρὰ στὸ νὰ
»ἀφανίζει πολὺ ἢ λίγο τῶν παιδιῶν τὸ νοῦ,
καθὼς καὶ τὸ μνημονικό.

»Τὴν ἀλήθεια ἀφτὴ δὲν τὴν κατάλαβα ἐγὼ
»πρώτη. Τὴν ἔνωσαν καὶ κατὰ τὴν ξήγησαν
»ἄλλοι προτύτωρά μου, καὶ μάλιστα ὁ βαθὺς
»γιατρός τῆς Πόλης, ὁ κ. Φωτιάδης. Εἶναι
»ὅμως πιθανὸ πὺς κανεῖς μεις δὲ θὰ τὴν
»ἔνωθε τόσο νωρίς, καὶ λίγοι θὰ κατόρθωναν
»νὰ τὴν ἐφαρμόσουν, ἂ μὲ τόση σοφία καὶ
»τόσο ἠρωϊσμὸ δὲ μᾶς εἶχε δεῖξει καὶ θεωρη-
»τικὰ καὶ πρακτικὰ τὸ σωστὸ γλωσσικὸ δρόμο
»ὁ κ. ΨΥΧΑΡΗΣ.

»Τὸ βιβλιαράκι μου λοιπὸν ἀφτό, ποὺ
»μὲ ἀρκετοῦς μου κόπους τὸ μετέφρασα γιὰ
»νὰ βοηθῆσω καὶ ἐγὼ λιγάκι τῶν παιδιῶν τὴ
»διδασκαλία μὲ πρακτικὸ καὶ ὠφέλιμο μάθημα,
»ξηγημένον στὴ γλῶσσά τους, νομίζω χρέος μου
»ὡπὺς εἶναι καὶ χαρὰ μου—τοῦ κ. Ψυχάρη
»νὰ τὸ ἀφιερῶσω, τοῦ μεγάλου μας ὀλωνῶνε
»δασκάλου καὶ φωτοδότη.

»Ἀπαράδεχτο μοῦ φαίνεται πὺς μιὰ μέρα
»δὲ θὰ καταλάβει ἢ Ἑλλάδα ὀλόκληρη τί τοῦ
»χρωστὰ τοῦ κ. Ψυχάρη. Γιατὶ νομίζω τὴ γλύ-
»τωση ἀπὸ διανοητικὸ μαρασμὸ, καὶ λοιπὸν ἀπὸ
»ἱστορικὸ θάνατο. Τὸ ἔθνος, σφαλισμένον μέσα
»σὲ πνιγερὸ μπουντροῦμι, ἀνάσαινε στεκάμενο
»καὶ μολυσμένον ἀέρα, καὶ τοῦ κ. Ψυχάρη τὸ
»ἔργο εἶναι πὺς τόλμησε νὰ σπάσει τῆς φυλα-
»κῆς τὴ δασκαλικὰ κλειδαριά, καὶ ἔβγαλε ὄχι
»τὸ ἔθνος νὰ ἀνοσάνει τὸ ζωντανεφτικὸ καὶ
»μυρωμένον ἀεράκι τῆς πράσινης ἐξοχῆς».

ΜΙΣΕΜΟΣ

Ὁ ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς—τὸ λέει καὶ τὸ τραγοῦδι—
παρηγοριά δὲν ἔχει.

Ἀπὸ τὴν ἑώρα ποὺ ἔφυγες, ὁ νοῦς μου, ἀγαπημένε,
ὄλο μαζί σου τρέχει.

Παρηγοριά ἔχει ὁ θάνατος—τὸ λέει καὶ τὸ τραγοῦδι—
κ' ἐλεημοσύνη ὁ χάρος.

Πέτρα ποὺ δὲν παρηγορᾷ, καὶ ἀλύπητο μολύβι
τοῦ χωρισμοῦ τὸ βίρος.

Σκόβω στὴν ζώνια τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἀγγελικοῦ ποὺ
παρηγορᾷ γιὰ νῆβρο, [ἀφίγει
καὶ τᾶστρο τὸ χαμόγελο τῆς ὁμορφιάς του κάνει
τὸν πόνο μου πὺς μαῦρο.

Ἡ ἀγάπη πάντα εἶναι διπλή—τὸ λέει καὶ τὸ τρα-
γοῦδι—
μὰ καὶ ὁ καημὸς περίσσοι, [γοῦδι—
ἄξιμα μὲς' στὴ μοναξιά πληγώνει καὶ τρομάζει
σάν ψέμα καὶ σὰ μῖσος.

Μὲ σένα θέλω νάμαι γὼ—τὸ λέει καὶ τὸ τραγοῦδι—
καὶ στὴν ἐρημίᾳ καλά 'μαι.

Ἡ ἄσπρη νὰ μὴ λές' ὅπου καρδιά ἐκεῖ 'να καὶ πατριδα
καὶ πάντα νὰ λές' π ἄ μ ε.

Τ' ἀγγελικὸ παιδάκι μας γέρονε τὸ κεφαλάκι
σὰ νὰ μοῦ λέη «ἀλήθεια.

Μυνοῦλα λές», καὶ πάφανε στὸ νοῦ μου νὰ βοῦζουν
τὰ θωραῖα τὰ παραμύθια.

Τοῦ κάζου τὰ χερσὶναι τὸν χαροῦμένα ἀναδεύει
μὲς' στῆς ψυχῆς τὰ βίθη
γιὰ νὰ μοῦ σπείρη τὴ ζοή! Ἀντητερά χτυπιάνε
τὰ μητριά μου στὴθῆ!

Στοῦς ὄρους μου σάν τῆς νυχτιάς ἀπλώνονται τὰ
πὺς μαῦρα τὰ μαλλιά μου [πέπλα
καὶ στὸ ποτήρι οἱ νύμφισσοι πρὶν μαραιθοῦν γυρεύουν
νὰ ποῦν τὰ δάσριά μου.

ΛΙΑΝ Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ

ΠΙΝΟΥΜΕ ΚΑΙ ΣΠΑΜΕ...

Τονίστηκε ἀπὸ τὴν κ. Μ. Φερέη
γιὰ τραγοῦδι καὶ πῆνο.

Πίνουμε καὶ σπᾶμε
τὸ χρυσὸ γινάλι
καὶ ἀντηχᾷ ἢ ταβέθρα ἀπ' τὸ τραγοῦδι,
καὶ ὅταν ἀγαπάμε
τρέμει τὸ φιλί
πρὶν νὰ πέσει στ' ἄλλο κουλκούδι.

Εἴμαστε στὰ χρόνια
γέροι, μὰ ἢ καρδιὰ
σάν παιδιοῦ εἶναι λεύτερη, καὶ ἀκόμι
τὸ λαλοῦν τᾶνθάνια
μέσα στὰ κλαδιά:
«Χεῖλιμα κοραλλένια, πλῆνι στόμα!»

Κέρνα κοκκινέλι,
Κάπλα, καὶ ἐσὶ
παῖζε τὸ σαντοῦρι, παιγνυδιάρη.
Γλύστρα σάν τὸ χέλι
στὸ χορὸ. Ἡ μισή,
βόλτα καὶ ἄλλη βόλτα γιὰ νὰ πῆρει.

Λέγε το: Ἄς πειθῶ
πίγοντας κρασί,
γιοματάρι, σῶσιμα—τὸ ρομπῆνι!
Ντέρτι νὰ μὴ βάνω
Κέρνα, Χάρε ἐσὶ,
—ἢ ψυχὴ μου γυρεύοντας νὰ πίνει.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ